

Recensie: Romeinse Tragedies ★★★★1/2****1/2

Carre Amsterdam
zondag 17 juni 2018

foto © Jan Versweyveld

Recensie:

Het weekend van de gescheurde broeken. Dat lijkt dat van 16 en 17 juni 2018 wel geworden. Jessie J overkwam het op Werchter Boutique en ook Hans Kesting bleef er niet van gespaard tijdens Antonius & Cleopatra, het derde deel uit Romeinse Tragedies van Ivo Van Hove dat na tien jaar internationaal touren zijn laatste voorstellingreeks kent in Carré Amsterdam tot en met 21 juni 2018 en vervolgens nog van 29 juni t.e.m. 5 juli 2018 te zien is in Théâtre National de Chaillot in Parijs. Het voorval zorgde voor hilariteit bij het publiek én bij de acteurs, niet in het minst bij Chris Nietvelt die de Egyptische koningin Cleopatra neerzet terwijl Bob Dylans 'Not dark yet' door de luidsprekers te horen was. Tien jaar geleden zagen we deze voorstelling al in deSingel. Een andere tijd was dat, nog voor de smartphones en social media alomtegenwoordig waren. Van Hove heeft in die jaren zijn productie geüpdatet. Zo zagen we in de video's onder andere Macron en Trump als presidenten. Daardoor is er geen stof op de voorstelling gaan liggen en blijft die up-to-date. Kesting schittert nog steeds in zijn monoloog wanneer hij het volk voor zich wint wanneer hij de gecreëerde perceptie door Brutus dat Julius Caesar (té) ambitieus was, de kiem insmoort wanneer ie niet achter een tafel met veel micro's plaatsneemt, maar er slechts eentje neemt, en gaat zitten op de grond terwijl een camera hem in close up, zijn emoties registrerend, filmt. Zelden kroop Kesting zo indrukwekkend onder de huid als tijdens die monoloog van Antonius. De Vlaamse acteur Bart Slegers schittert van zijn kant wanneer ie onderkoeld Aufidius, de militaire leider van de Volscen, neerzet. De strijder die zich verzet tegen Rome wordt in een tv-studio geïnterviewd door een vooringenomen anchor die Chris Nietvelt met 'yeah, right'-attitude neerzet. Meesterlijk en erg geloofwaardig breekt ie het interview vroegtijdig af met de gevleugelde woorden: 'Of weet je mevrouwtje? Waarom ga je niet beter koken? Wat een poppenkast is dat hier zeg!'

Later tekenen we ook een lekkere politieke soundbite/nieuwsquote op die een oorwurm op zich is in 'Hij verhoudt zich als een visarend tot een een vis. Hij maakt ze tot zijn prooi.' Helemaal cynisch wordt het wanneer Slegers zelf de rol van tv-anchor speelt tijdens 'Julius Caesar' waarbij Van Hove hem erg beladen termen als 'laffe honden' laat uitspreken en dus elke objectiviteit van (gecontroleerde) media in vraag stelt. Van Hove legt de macht van media als polariserend propagandamiddel vakkundig bloot en laat Slegers afscheid van de kijker nemen met een hyper ironisch 'Ik wens u een fijne avond' na een uitzending vol onheilspellend nieuws. Slegers mag een interessante boog maken wanneer ie later erg bewierokend een tafereel rond Cleopatra beschrijft en zo aan mythevorming doet. Als Enobarbus mag hij tijdens Antonius & Cleopatra zelfs de komische kaart trekken wanneer ie buiten Carré probeert gehoor te vinden voor zijn afscheidsrede voor het personage sterft. Fietsers, wandelaars, een koerierdienst, â€! blijven allemaal meedogenloos onverstoord hun pad volgen, wat hem niet moedeloos maakt.

Die andere Vlaamse, H l ne Devos, altijd een feest om haar aan het werk te zien met die speelse en frisse uitstraling die ze heeft, mag dan weer als Octavia â€" 'een saai wijf' â€" huwen met Antonius (Hans Kesting) zodat de aandacht weggehouden wordt van zijn werkelijke gevoelens voor de Egyptische koningin Cleopatra (Chris Nietvelt). Devos en Kesting zien we breed glimlachend verliefd wezen voor de camera's die alles ook live streamen in de zaal en in de foyers. Jawel, ironisch over

de liefde is deze voorstelling dus ook, net als die dat ook over zichzelf is.

Zo horen we bij de eerste korte ombouw dat we tijd genoeg hebben om tijdens het stuk onze plaats te verlaten, en mee op het podium tussen de acteurs te gaan zitten, plagend nog maar eens onderstrepdend dat de voorstelling in totaal zo'n 5,5 uur non stop zonder pauzes duurt. Voor heel wat oudere theatergangers is het aanpassen, wat erop wijst dat het concept van Van Hove nog steeds werkt, anders is en verrast. Een tweet die tijdens een ombouw ook de lichtkrant haalt naast andere banaliteiten, vat het allemaal nog het best van al samen: 'Wel een hoop oude mensen voor wie het nog een heel dingetje is al dat geloop in Carré.'

Theater in het theater maakt dan ook deel uit van deze Romeinse tragedies en vormt een laag op zich. Als toeschouwer kan je tijdens een deel van de voorstelling een blik achter de schermen werpen, hoe het eraan toegaat bij de props, de video, de make up, enz. Op die manier geeft Van Hove de toeschouwers de mogelijkheid om letterlijk door die vierde wand te breken terwijl zijn acteurs net hetzelfde doen en zo nu en dan tussen het publiek spelen in de zaal, op de (volks)tribune of op de parterre. De actie wordt ook becommentarieerd. Dat gebeurt ook nonverbaal door Hugo Koolschijn bijvoorbeeld, de acteur die Caesar neerzet, wanneer zijn personage dood is. Hij zit dan ergens tussen het publiek en kijkt bedenkelijk in de camera alsof Van Hove Caesar toch nog een repliek wil geven door het zijne ervan te laten denken ook al is het personage er dan niet meer. De bijkomende info via de lichtkrant waarbij onder andere aangekondigd wordt wanneer dé speech van Brutus en Antonius zal volgen, en wanneer het zoveelste personage zal sterven, heeft ook iets cynisch, iets sensatiezoekends in zich. Daarnaast knipogen de acteurs naar hun vak en het acteren in het dagelijkse leven, in de politieke arena. Enkele quotes: 'U hebt me opgezadeld met een rol.', 'Speel een rol die je nooit eerder gespeeld hebt.', 'Ik ben mijn lijn kwijt. Ik lijk wel op een slecht acteur.', 'Gedraag u als een topacteur.', 'Hoeveel keer zal deze scène nog worden opgevoerd?' en 'Speel een huichelaarsscène' zijn er maar enkele.

Drie stukken van Shakespeare bewerkte de Vlaamse regisseur Ivo Van Hove die veelvuldig internationaal gevraagd wordt voor diverse opdrachten in deze Romeinse Tragedies. Starten doet ie met 'The tragedy of Coriolanus' uit 1608, het jongste werk van de drie dat we te zien krijgen. Dat gaat in deze productie over in 'The tragedy of Julius Caesar' uit 1599 waarna 'The tragedy of Antony and Cleopatra' uit 1607 aangesneden wordt.

In het eerste stuk zien we Coriolanus (Gijs Scholten van Aschat), als generaal die laagdunkend doet over de macht van het volk en zijn volksvertegenwoordigers. Daardoor wordt ie verbannen en zal ie met Aufidius in zee gaan, de vijand van Rome, die de ene nederlaag na de andere moest slikken. Aufidius zal zo de smaak van winnen proeven en stad na stad veroveren in zijn zegetocht richting Rome. Bij Julius Caesar "die op een dag niet naar de Senaat wil trekken en met 'De reden is mijn wil, ik wil niet komen.' toch verdacht veel weg heeft qua gedrag als Coriolanus maar de perceptie blijkbaar wel aan zijn kant heeft" zien we dan weer een zeer geliefd leider die vermoord wordt door zijn politieke vijanden. Een complot wordt gesmeed om die dood te rechtvaardigen. Maar die valt zoals elke moord helemaal niet te rechtvaardigen.

Cassius (Marieke Heebink) stelde zelfs voor om zowel Antonius als Caesar te vermoorden. Dat gebeurde niet omdat anders die dubbele moord te verdacht zou zijn en helemaal niet uit te leggen. Maar omdat Antonius overleeft, kan ie zijn vriend ook bewierroken en subtiel kritiek uiten op Brutus, en andere 'eerbare' mannen. In 'Antonius & Cleopatra' weet de leider die deel uitmaakt van het triumviraat met Octavius Caesar (Maria Kraakman) en Lepidus (Fred Goessens) privé en werk niet te scheiden. Hij focust zich te veel op Cleopatra en verwaarloost zijn politieke ambities. Dat spagaat zien we wanneer Nietvelt en Kesting een liefdevolle scène

hebben en hij tegelijkertijd haar de oorlog verklaart op haar terrein (op zee, en nog wint ook) wat behoorlijk absurd overkomt. Uiteindelijk zal Antonius zelfmoord plegen wanneer ie het fake news ontvangt dat de vrouw waar ie verliefd op is, gestorven is 'hartstochtelijk' zijn naam als laatste woorden uitsprekend. Daarop kiest Cleopatra om zich te laten vergiftigen door een slang.

Eric Sleichims score trekt met Blindman de erg percussieve kaart tijdens de 5 oorlogen die woeden in Romeinse tragedies. Wat er dan gebeurt, krijgen we via een rode nieuwsticker te zien die boven het podium hangt. Op de grote trom en cymbalen wordt stevig geklopt. Heb je even met een zondagmatineedipje te kampen, dan schudt Van Hove je dus letterlijk wakker. Andere geluidseffecten zien en horen we wanneer kleine cymbalen aan het tollen gebracht worden op het grote vel van de trom wat een spanningseffect bezorgt. Net als het scratchen met een bandopnemer, wederom een mooi eresaluut van scenograaf Jan Versweyveld is dat voor een analoog instrument dat uit gebruik geraakt is door moderne (digitale) technieken. De sound die dan te horen is, staat voor de oplopende politieke tegenkanten en spanningen. Vibrafoon en belletjes bepalen dan weer het klankbedje voor rustigere periodes. Van Hove, die naast David Bowie- ook Bob Dylanfan is, integreert de Nobelprijswinnaar voor Literatuur meermaals. Zo opent de voorstelling met de tekst 'God, I'm glad I'm not me', een Dylanisme uit 1965 waarbij ie op een nieuwsartikel reageerde. In 'Julius Caesar' horen we Red Hot Chili Peppers 'Hump de bump'. Bij Antonius & Cleopatra laat Van Hove zowel 'Not dark yet' als bij het buigen 'Times they are a changing' van Bob Dylan horen. Ofwel de kracht van 'verandering', quoi.

< Bert Hertogs >